

„egy fénysugár az öröklétből”

Gondolatáramlások Ágh István *Rekviem* című kötete körül

„Jó lenne sokáig élni! szálként egészben,
mint nádasban a nád...”

(Ágh István: *Fohász öregkorért*, 1987)

Adósságot kíván törleszteni a jelen recenzió: Ágh István ritka érzékenységű *Rekviem* című 2023-as kötete méltánytalanul szorult háttérbe. Recepciótörténetét Ekler Andrea *Magyar Szemle*-beli méltó írása (*Az ember evangéliuma*, 2023. május-június) indíthatta volna útjára, ám az Fűzfa Balázs *A magány mellékutca* című ÉS-kritikájával (2024. március 1.) le is zárult. A 2023-ban a Nap Kiadónál megjelent Ágh-kötet szerkesztés folytatása a költő 2020-as *Szélcsend* című kötetének, legalábbis abból az éppozícióból nézve, ahogyan Ágh István szemléli életkorát, s mindvégig a halál megszgyéjén lépked. Ugyanakkor több annál: az elveszített hitves utáni sóvárgó gyászos fájdalom dominál a kötetben, egy napon ta megszenvedett rekviem, de a láncolpas történelem képei is megelevenednek a kötet lapjain, ahogyan a pandémia apokaliptikus képei is. Ezek a csomópontok azok, amelyek mentén felfűzhetőek lehetnek a versek egy-egy tematikus fonálra.

Hetvenöt vers – négy ciklusba rostálva. A kötetegész egy lírai előhanggal nyit: az *Íratlan verseskönyvemben*, amelyet Ekler Andrea *ars poeticus Introitus*-ként, liturgikus nyitányként értelmez, máris feltűnik a „nyolcvanon túli” lírai én, aki úgy érzi, számolnia kell a „vészes írásgörccsel”, ám ebben a kötetben ennek még semmi nyoma sincs. Némi öniróniával szemléli önmagát, „aki összetéveszti / ágyával a koporsót”. A 6-7. strófákat viszont mintha Arany János *Epilógus* hangjára húrozták volna fel: „vigaszt és életkedvet / vártak, ha vártak tőlem, / cigányprímás szerepben / legyek a nép költője, // bár választ-hattam volna / mást ars poeticának / szé-

dítő örömét / az életben maradásnak...” (Akárcsak a kötet *Nagyított képe*nek záró sorait, ha olvassuk: „soha annyi beteljesületlen / álmot, amiben mégis öröm ért, / mikor némelyek beteljesültek, / nem okoztak semmi lelkesedést”).

Az első ciklus – *Lepkék levendulával* – a kötet legterjedelmesebb szövegblokkja: huszonnégy költeményt tartalmaz. A nyitóvers alapszituációja a költő szemmütétje közbeni gondolatok lírai tükröztetése. *A Napba nézőben* a látáshoz kapcsolt teremtés képzelet társul, ami megelőlegezi a verszárlat szakrális emelkedettségét: „de kit lelkem ohajtva sejt, / majd a végén jön el.” (Kiemelés az eredetiben. – L. N.) A kurzívált sor Berzsenyi Dániel *Fohászkodás* című 1810-es verséből származik, melynek eredeti szöveghelye itt olvasható: „Isten! Kit a bölcs lángesze fel nem ér, / Csak titkon érző lelke ohajtva sejt: / Léted világít, mint az égő / Nap, de szemünk bele nem tekinthet.” Innen, eme Berzsenyi-vers utolsó ide idézett sora felől nyer értelmet Ágh István versének címe.

A ciklusban szereplő költemények gazdag természeti képekkel telítettek. Akárcsak egy impresszionista tájban vesznénk el hirtelen: „most még mozdul a hársfa egyik ága, / s ahogy kilendül lombjából külön, / ezüstöt hány a levelek fonákja...” (*Ilyen csönd lesz*); „Sárga lepkék a kék levenduláson” (*Lepkék levendulával*); „A hold már kora este megjelent, / bárányfelhőkön függ fejem felett...” (*Krumpliszédők*); „Az ég rostája csillagot szítal, / levélhullásban süllyed le a nap...” (*Alkonyat*). A cikluscímadó költeményben a sárga szín mellett a költő által kéknek nevezett levendula

szerepel, amiről tudjuk, hogy inkább lila, mint kék színű; erre a pontosításra csupán akkor van szükség, ha a sárga mellett a lilát mint komplementer színt szeretnénk elképzelni. Ami viszont ennél fontosabb lehet, az az, ahogyan ezek a lepkék allegóriaként tűnnek föl a versben: az élet hírnökei, akik bár „sötétségbe vesznek”, de minden nyáron sárga szárnycsapásaikkal „a nagy kékséget tükröző mezőre” újra visszatérő szépséges jelenségek. A gyermekkori emlékrajzás is fontos motívum a ciklusban: a *Mindig egy kisgyermek* a vers utolsó előtti sorát emeli címmé Ágh István: „mindig egy kisgyermek / riad föl álmából”. Egy gyermekkori trauma („mint mikor ott hagytak / szüleim a házban, / házunk akácusra néző szobájában, / ami ott ijesztett...”) felelevenítése kötődik össze részleges/korlátozott látásával („idegen fényfolt”) a költőnek. A *Nagyított kép* kezdő sorai is a legeltető gyermek Ágh Istvánt exponálják: „Nyarakat töltöttem a legelőn, / tanév idején délutánokat...” A ciklus egyik legszebben intonált versében, a *Krumpliszedők*ben is ott vannak a gyerekkort megidéző emlékvillanások: „mindig, mikor még volt lovas kocsi, / s család, aki mi lehettünk hatan...” A költői én emlékező pozíciója az utolsó sorból olvasható ki: „így emlékszem az asztalom mögül”. A versben krizantémillatot árasztó nyers krumpliszag olyan olfaktorikus érzéket von be a „versérzékelésbe”, amelyre ritkán találni példát a költészetben. Ezt a szaglászbeli ingert egy akusztikus látvány – „olyan kép, ami keretbe való / egy komor Rembrandt-variáció” – előzi meg közvetlenül. Így együtt egy, a vers első felében fény-árnyék kontrasztot is megidéző akusztikus és olfaktorikus összetett érzet adja a *Krumpliszedők* kiváltságos helyzet nemcsak a ciklusban, de a kötetben is.

Az öregedéshez tartozó konkrét társításokra is találunk példákat, úgymint például az ügyetlenebb fogás: „Ha kiesett a késem kezemből, / nem tudtam már véletlenül venni, / hisz a tárgyak szöknek

az öregtől...” (*Gravitáció*); vagy egy kiszögellésbe való fejbeütés; vagy akár egy emelkedő nehézsége, amelytől már fújtat az ember: „meredekebb a járda a szívemnek” (*A sík gyűrődései*). A legfájdalmasabbak ugyanakkor a hitves nélkül maradt költő megnyilatkozásai: „Végül a közös ágy és asztal / egyik felén magam maradtam...” (*Éjféli*). A költőt körülvevő tárgyakból egyszer csak hiányozni fog a „miénk”, s vele együtt a többes szám első személyű birtokos személyjellel jelölt „szobánk” lakatlan lesz. Fűzfa Balázs így ír erről a jelenségről: „A legerősebb tartalmakat olykor a szavak elemi részecskéi rejtik magukban. Grammatikai metaforák ezek, a retorika majdnem elfeledett elemei. Lehetnek kötelező vonzatok felcserélései, azaz például – mint ebben az esetben is – többes szám alkalmazása egyes szám helyett. A „szobánk” többes számú birtokos személyjelezése persze egyben freudi elszólás is, hiszen a tudat mélyén ez a szoba örökre a miénk marad, a kettőnké együtt.” Az élő természet mellett az élettelen tárgyakhoz való vonzódás is jelen van a kötetben, a Másikhoz való viszonyában; a sok holmiról, ami egykor feleségéhez kötötte, írja Ágh István: „hisz rá gondoltat mindegyik, / s amit találok, csupa holt anyag” (*Őt keresem*). A virágmetaforikára épülő ciklusbeli öt vers egy kisebb szövegblokkot alkot: emlékként idéződnék fel a szerzőben beteg feleségének látogatásai a kórházban, míg nem ki kellett mondani: vagy a rengeteg növényzetet szemlélve, hogy „könnyen libbent a nagyon nehéz” (*Japánakác*), vagy hogy a *Növényeink* című versben a „kedvtelen zöldék” menynyire nem őt várják locsoláskor, hogyan „sírdogálnak a szívforma levélkék”, s „mindegyikönk az elmúlás foglya, / s kóróvá foszt a téli hideg gyász.” Ekler Andrea szerint „A virágénekekben megszemélyesített japánakácok, folyondárok, fikuszok, leanderek Széles Judit textil-kompozícióit, zászlóit is idézik.”

A magány kifejezése („egyedül vagyok”) a *Leander* és a *Fikusz* című költemények

központi gondolata: „és folytatom párom mozdulatát / mit a fikusz levelein hagyott” (*Fikusz*). A folyondár s maga között von párhuzamot a költő, amikor így fogalmaz: „én is, mint ez a folyondár, úgy élek, / szétszórt levelén ujljenyomatom, / körmöm, fogam nyomával szerteszed, / minden, amibe megkapaszkodom” (*Folyondár*). Az első ciklust stílusosan az *Alkonyat* zárja, amelyben a „rengeteg elhullott kézfogás”-ban már az embertársi találkozásokról szól a költő: „az üdvözlésen át a búcsúig, / akár egy naplemente, annyi csak” – tegyük hozzá: az élet.

A kötet második ciklusának – *Nagy változások idején* – nyitóverse a *Mindennapi félelem*. Ebben Ágh István nyolc költői kérdése az egyéni lét végét veszi célba, a mikort és a hogyan: „és melyik év melyik / napja annak dátuma?”; „hol száll el lélegzetem / mint egy cigarettafüst?” A cikluscímadó vers is valamelyest ezt a tematikus kört rajzolja tovább, legalábbis ami a verszárlatból kiolvasható: „s próbálok elképzelni nélkülem a jövőmet, / időtlen aggodalmam vetítem rá a jövőökre” (*Nagy változások idején*). A ciklus címe egyébként a covid világjárványra utal. Ebbe a ciklusba kerültek a már címükben is a pandémiát megcélzó költemények: *Rovar-apokalipszis*, *A vírus*, *Absztrakt félelem*, *Micsoda év! Megválnunk arcunktól*. „...szelíd gesztenyetüskék, / pedig tapadó csápok, / szívják a sejtek nedvét, / mint görény a tojásból...” – olvashatjuk *A vírusban*. A „kollektív bezártság”, az örökös kézmosási kényszer, a maszkviselés, a rengeteg halotról való tudomásunk fenekestől felforgatta a világot. *Rekviem* című hosszúversben Ágh István sorra veszi a világjárvány korszakait: eljut a posztcovid korig is, ahol nem szűnnek meg a bajok azoknál, akik elkapták, de túléltek a vírust, majd igen markánsan jelenik meg az öntanúsítás a költő részéről: „Világháborúval jöttem, / világjárvánnyal megyek, / ez a rám szabott keret, / hol éveim töltöttem.” A *Hitel* 2021/6. számában megjelent költemény zárszavában kényszerű költői-emberi kifakadás olvas-

ható: „nem éltem hiába mégsem, / mikor alig lehetett”. A cikluszáró versnek már nem egy, hanem három csapás a tárgya: „Járvány, háború, aszály” (*Három csapás*). Némiképp eme versekre, de a kötetegészre jellemzően fogalmazza meg esszéisztikus gondolatait Ekler Andrea ekképpen: „Ez nem szentimentális, nem idealizált versvilág. Ez az ecet a seben. A legmaróbb, legmélyebb fájdalom. Ugyanakkor emberarcú lüktetés, amely az események pergő ritmusához és az elcsendesedő lélekhez egyaránt igazodik. Minél csendesebb, formailag is annál letisztultabb, feszesebb, karakteresebb.” A *Rekviem* mellett a folyóiratban publikált *Szemben az éjszakával* pedig a *Hajnali részegség* 21. századi párverse: a költő kitekintve a fővárosi éjszakába azon tűnődik, miket álmodhatnak az emberek. „...emeletek szerint szobánként, / házunkban is legalább százan, / és képzelődhetnek tovább még / kétmilliónyi sokaságról...”

A *Búcsúkoncert* címet viselő harmadik szövegblokkba került az eredetileg a *Műhely* folyóirat 2021/4. számában fellelhető In memoriam-vers, amely Pilinszky halálának negyvenedik évfordulójára született. Az *Álom Pilinszkyről a varsói Szent Kereszt-templomban* című költeményben Ágh István olyan kultúrtörténeti ismeretanyagot is bevon, mint például azt, hogy Chopin szívét eme templom egyik oszlopában őrzik: „hol Chopin kitépett szíve / ver tovább befalazva...” Ebbe az álomlátomásba minden belefér, az is, ahogyan elő-elővillan a költő alakja: „ujjaid gertyák, tíz hideg / gyöngyházból pislogó láng...” A szakrális tér az, ami megteremti Ágh Istvánban is a gondolatot, ami aztán költői kérdéssé fejlődik: „Lent poklot jártál, fönt pokol- / tornácán kellett-e lenned? / vagy tömjénfüstben mosolyogsz, / mint egy ministráns gyermek...”, hogy végül egy profán térben végződhessen a vers: „füstöm, parazsam elnyomom / a Nárcisz eszpresszóban.”

A kötetcímadó költeményben a vezénylő agg Sztravinszkijről olvashatunk, amelyben

olyan dinamikai váltásokat, hangszerbelépéseket élhetünk át, amelyek élővé teszik számunkra Sztravinszkij zenéjét: „belevadulnak a vonók a táncba”; „a nagy fúvós hím most változik át / rézangyallá, kürttel a nyakában, / és eláraszt a rezes ragyogás...” A zeneszerző leghíresebb művére is történik utalás: „míg a tűzmadár szól a hamuból...” Végül a közönségsikert jelölő szóelvonás („s hosszan visszatapsol” – *visszatapsolják* helyett) használata után látjuk, amint „hátrálva távozik a másik ajtón”.

Egy háromtétéles önéletrajzi próza is bekerült a kötetbe: *A Budai Vigadó átváltozásai*ban Ágh István a történelemmel együtt számol be élete fordulópontjairól: „A kubai válság idején álltam munkába.”; Mikor Gagarin megkerülte a földet, éjfélkor társaságunkban Sarkadi Imre magyar író zuhant le a repülés mámorában az ötödik emeletről.” Itt olvasható azonban olyan szentenciózus kijelentése is, mint például: „Tudom, ha nem ajándékoz meg a sors azokkal az érlelő élményekkel, akkor nemcsak hiányoznának műveimből, de nem is lehetnék költő.”

Ez a ciklus is verspéldával illusztrálja Ágh István városi magányát, amelyet életkora miatt kell elszenvednie: „ahogy a kortársak itthagytak, / a házaikból váz maradt csak, / téglahalmok...” Jövőképe egyszerre fájó, ugyanakkor dacosan optimista: „lát-noka lettem önmagamnak, / hogy elmúlva is fönny maradjak, / világitván az éjszakában, / mint az égve felejtett lámpa” (*Jövőkép*). Az *Évek ölése* versszituációjában egy százéves körtefa árnyékában elmélkedő költőt kell látnunk, aki máris összeveti magát a természet lenyűgöző varázsával: „nem találok benne száraz ágat, / míg hajamban fakulnak a szálak...” A halál csendes fuvallata tűnik föl az utolsó strofában: „az fáj, hogy már nem sokáig látom...”

Ágh István ötvenhatos élménye reinkarnálódik a *Történelem, Egy vérengzés emléképe*, *A túlélés ünnepélye*, *Ezért áldoztam véremet?* című költeményekbe. Szinte látomássá fejlődik a félelem: „hálóingés szűz

kísértet / menekül a sötétségbe...” A *Történelem* című vers jelen idejűsége közel hozza az olvasóhoz a pattogó géppisztoly-sorozatot, a reszkető házakat. A Kossuth téri vérengzést hajszál híján túlélő nézőpontjából láttatja az eseményeket Ágh István az *Egy vérengzés emléképe*ben: „mint lövöldében lettem volna célpont... / minden golyó talált a zsúfolt téren...” Az életben maradás boldogsága *akkor* még a tizennyolc esztendőes Ágh Istvánnak akár „földi üdvösség”-ként hatott (*A túlélés ünnepélye*), de mára átértékelődik a forradalom lelkesítő mámorára, s fájó emlékekbe torkollik: „de a lábam még bizserreg / folytatja az aknarepesz... / fájdt a halottak miatt...” A költői én így folytatja: „magamon nem sajnálkozom, / csak a világot vádolom...” A forradalom olyan attribútumait viszi színre az *Ezért áldoztam véremet?* című vers, mint a Vesszen Gerő, Ruzszik haza jelszavak vagy a „lukas” zászló.

Az *Újra látni egy régi filmet* egy filmforgatás emléképeinek megidézése, melynek egyik fő témája a regélés volt, s melyen Nagy László alakja mellett még számos falubeli ember is feltűnik nevesítve: Dénes Géza nyugdíjas paraszt, Samu Ferenc, aki „a márciusi borjú születését” vezényli, majd Horváth Róza Gizus néniel, Lina néni, kinek legszebb szomszédja, a költő édesanyja, a suszter Lajos bácsi. S mire „májusvégire vált a kép”, már egy névtelen pipázó kaszást látunk, majd egy sötétpej kanca mellett táncoló kiscsikót. Ezzel a premier plánnal ér véget a filmleírással együtt a költemény.

A ciklus hátralevő versei ismét az elmúlást tematizálják, amint a költő temetés alkalmával néz szembe a véggel. „...én Budán készülök bátyámék közelébe, / ahová párom az idén előrement” – olvassuk a *Tükörképekben*. (Széles Judit, Ágh István második felesége 2021. november 16-án hunyt el.) Az egyik legelkeseretedtebb költemény a *Téli kitérő*. A költői én egy temetés alkalmával vetődik haza, szülőfalujába, ahol azt látja, az iszkázi szülői

háznál „idegenek hajladoztak százéves fenyőnk alatt”. Az évszak ridegsége, a tél mint halál- és hiánytoposz tűnik fel: „úgysem voltam senkinek sem hír, eltitkolt esemény”. A tárgyak hidegsége tovább fokozza azt az idegenségérzetet, amelyet el kell viselnie a lírai alanynak az emlékek felidézésével: „Öregen, ha visszatér valaki gyerekkorába, / megtudhatja, mivé fogott ittletének hitele...”; „a valaha kézre álló nyél ontja a hideget”. Majd a reménytelen sóvárgás a régmúlt felé teljes családottságba torkollik: „ráhányom csalódásom a depressziós falakra, / eltaszítom magamtól, ami úgy is elveszett.” A ciklust záró vers múlt-jelen-idő szintetizálása. Az *Együtt a jövőben* – a legifjabb generációkról ad hírt: „Unokáim úgy jönnek hozzánk, / mintha a múltat látogatnák...” Ágh István tudván tudja, hogy „vére anyaga” tovább él unokáiban, dédunokáiban. Az öröklődés szép metaforájával él az utolsó strófában: „Tovább sugározom a szemükből...”, de a családi asztalnál nemcsak a jövő ül, hanem a felmenők is, amgy ahogyan a költő fogalmaz: „halottaimmal körülöttem”.

Ágh István kötetének legmeggrázóbb ciklusa a záróciklus. Az *utolsó kérdés*be egybegyűjtött versek tele vannak gyötrellemmel, megpróbáltatással, a halálos beteg feleség kínszenvedésével, amellyel a költő is gyakran azonosul. Az *Evangeliumban* máris ez olvasható: „Jézusra lertél a kínszenvedésben, / ő lett utad végének égi társa...” Krisztus kereszthalálának csonka metaforája („bibliai péntek”) jelzi a kedves halálát, továbbá egy anyagbeli metonímia: „keresztté változott a betegágyad...” A legméltóságtelesebb szakrális versbeszéd ott ér véget, ahol Ágh István leírja: „a corpus föltámadt a Píétából, / ahogy hanyatló kezedet foghattam, / úgy éreztem, megváltott a halálad, / s eltékoztolt hitemet visszaadta”. Jelen verset követő *Mint egy Madonna* kérdésként fogalmazza meg: milyen lehetett Jézus szülőanyja? A firenzei Raffaello Madonna-kép él szinte mindannyiunkban, a költőben is ez idáig, míg nem hitvesében meg

nem látja Mária alakját: „de megjelent az igazi madonna / nyomán egy égi asszony földi képe”. A ciklusban két kisebb verscsoport is helyet kapott: a *Krizantémok – Széles Judit emlékére* és a *Koszorúszalagok – A gyász óráiban*.

A jellegzetes temetői virág, a krizantém hűen jelképezi a haldokló és halott kedvest. Több versben is feltűnik az ősz, amelyhez évezredek óta társítjuk az elmúlást, de itt most konkrétan is a november lesz az, amely magával viszi a halálba a költő társát, aki már nem élheti meg téli neve napját: „mire itt a decemberi Juditnap, / mindent tudunk, vagy már csak te tudod” (*Hihetetlen*). A kórház hol lágerként tűnik fel, ahonnan nincs visszaút, hol kedves őszi rózsakertként, ahol megpihenni jó, s „melynél csak a temető nyugtat jobban, / tele a végtelenség örömeivel / a nap-sugár bársony szírommá alvad...” A keresztény élménykör mellett a *Kórházkertben* az antikvitásra találunk példát, természet-szerűleg Philemon és Baucis említésével. A költő anyaként aggódik párja iránt (*Ilyen szeretet*), aki *Csonka imádságában* csak ennyit képes kimondani: „Istenem, gyógyítsd meg Juditkát”, amely ima a vers utolsó sorában még fájóbb fohásszá válik: „Istenem, add vissza Juditkát!”

A cikluscímadó vers címe – *Az utolsó kérdés* – arra vonatkozik, amelyet a nagybeteg feleség tett fel a férjének: „Hogyan halnak meg mások?” A költőnek csak az ’56-os emlékképei törnek a felszínre: „haldoklót csak a sortűz alatt láttam”. *Az utolsó kérdés* az ember legkiszolgáltatottabb énjét viszi színre, ahogyan „benne már az élő hullát látták...”; s ahogyan „egyre kurtább nappalokra ébredt”, majd „egyszer csak föllülni is értlen, / lemérhetetlen teher lett a súlya...”

A *Koszorúszalagok* hét verse Ágh Istvánt a gyász óráiban érik tetten: a kedves testi sínylődését végignéző férj nem érti, hogy amikor bekövetkezik felesége halála, miért „nem tör ki zokogásának dübörgése...” (*Álom*). A halott kedveshez való beszéd még fenntartja a jelenvalóság illúzióját,

ami mintha a Másikat még az élethez kötné: „Lefoglaltam síromat melletted, / mintha mindent folytatnánk a földben...” A *Helyfoglalás*ban centrális szerephez jutó sárga föld képe visszaköszön majd a kötet utolsó darabjában, a *Zárszóban* is („elvegyül-vén a göröngyben / elveszítjük egymást örökre...”). A költő nem képes feldolgozni és elfogadni a lélekfojtogató valóságot. Jajongó kínjában minden mozdulatát, hangját képes felidézni, sőt: „egy lakásban megint ketten alszunk, / fáradt agyam keserves játéka...” (Idéző). A *Látogatás* a ciklus legmaradandóbb költői képeivel zárja magát szívünkbe: „A lilium lehunyta fényességét...”; „hervadtra fagyott virágravatal / apad fölötted...” Ágh István gyötrelmes panaszhangon szólal meg a költemény zárlatában: „csak én nem tudom gyászom kifejezni, / tehetetlenné sújt a veszteség, / ha nem lehet veled már beszélgetni, / elhordom a virágok tetemét.”

Visszatekintve Ágh István *Rekviemjére*: egy igazi könnyszivárogtató olvasmány, amelyben az élet hétköznapiságában és ünnepiségében egyaránt megmutatkozik, és amelyben a gyászos öregség (özvegy-ség) hol a természet lenyűgöző költői

ábrázolástechnikájával, hol az élettelen (talált) tárgyak megvillantásával van jelen. A kötet zeneiségét az akusztikai hangzást kölcsönző alliterációk adják (főképp „f”-alliteráció): „felszint fölfedeznem” (*A sík gyűródései*); „(bárány)felhőkön függ fejem felett” (*Krumpliszedők*); „fészkel a fehér (hokedlin)” (*Növényeink*); „folyondár a falba (*Folyondár*); „földi fán” (*Rekviem*); „fali firkák”; „bohócai, báva bábuk” (*Megválnunk arcunktól*); „fehér felhő” (*Háború füstje*); „absztrakt algoritmusok” (*Három csapás*); „fakó furnérszéken”; „valami vidéki”, rezes ragyogás, villanó villamosság (*Búcsúkoncert*); „fagyott felhők” (*Tükörképek*); „földbe fektetett, függőnytelen füstös...”; „fakó fűben” (*Téli kitérő*); „véres verejtéket” (*Evangélium*); „várásból vetkezésbe váltasz” (*Keresztút*); „válík valóvá” (Idéző) Habár a kötet *Zárszava* jövőbeli töredékeket ígér, már Fűzfa Balázs felhívta figyelmünket, hogy „ne higgyünk neki”. És így lett: a létezés alapkérdései további inspirációt adtak Ágh Istvánnak, aki az idén a *Már soha senki* (Nap Kiadó, 2025) című legújabb verseskötetével lepi meg olvasóközönségét az ünnepi könyvhét alkalmával.

Lajtos Nóra

LAJTOS NÓRA (1977) Debrecenben élő Bella István-díjas költő, író, irodalomtörténész, kritikus, szerkesztő, tanár. Legújabb kötete: *Hétszirmú a végtelen – Zenélő versek* (Cédrus Művészeti Alapítvány, 2025).